

In 't Vizier

Het komt niet heel vaak voor dat een politicus zijn zilveren jubileum als Statenlid viert. Servaas Stoop bereikte op 29 oktober jl. deze mijlpaal. Vijfentwintig jaar heeft hij op deskundige en enthousiaste wijze zijn bijdrage geleverd aan de provinciale politiek. Ook namens de redactie van Vizier feliciteren wij hem van harte met dit jubileum en wensen we hem Gods zegen toe voor de toekomst. We zijn dankbaar voor alles wat God in hem gaf.

Stoop zal de eerste zijn die zal erkennen dat het niet om hem gaat. Hij heeft, samen met vele anderen, een bijdrage mogen leveren aan het welzijn van de inwoners van de provincie Zuid-Holland en iets mogen laten zien van Gods goede Booschap voor mensen.

Daar getuigt ook dit nummer van Vizier weer van.

Veel leesgenoegen!

Rudy Ligtenberg, eindredacteur Vizier

Zo'n honderd genodigden woonden op 30 oktober in de Statenzaal een symposium bij ter gelegenheid van het 25-jarig Statenlidmaatschap van Servaas Stoop. Op de foto wordt de jubilaris - op de voorgrond tussen zijn familie - toegesproken door de commissaris van de Koning, drs. J. Smit. Lees verder op pagina 3.

1

Begroting 2018

De begroting vormt voor politici de hoofdmoot van alle debatten. Deze keer ging het niet alleen over geld maar ook over schapen. Een motie van de fractie kreeg ze over de dam... voor meer biodiversiteit.

2

Krimpenerwaard

De nieuwe Omgevingswet kent voor Henk van Dieren geen geheimen. Hij zocht een antwoord en vond onverwachts in de Krimpenerwaard een sprekend voorbeeld. Pagina 2.

3

25 jaar Statenlid

Dat mocht onze fractievoorzitter Servaas Stoop ten deel vallen. Hij kreeg een symposium aangeboden. Op pagina 3 een interview waarin hij boeiende momenten uit 25 jaar statenwerk noemt.

3

Jacco Schonewille

Jacco volgde Chris Schaapman op. Op pagina 3 maakt u nader kennis met hem. Zijn wensen voor Zuid-Holland zijn glashelder.

4

Zakboek voor raadsleden

Je zou het een Handboek Soldaat kunnen noemen. Een handboek anno 2017. Nu lezen = straks nuttig. Aanbevolen voor elk toekomstig raadslid. Pagina 4.

Begroting 2018

Het was een lange vergaderdag, die tweede woensdag van november. De begroting 2018 werd uitgebreid besproken. Er kwamen maar liefst zes wijzigingsvoorstellen op tafel. Aan het eind van het debat moest er ook nog eens over 24 moties worden gestemd. Hieronder een impressie van de vergadering aan de hand van de kernpunten uit onze inbreng.

- Op verzoek van onze fractie gaat de provincie onderzoek doen naar de inzet van schaapskudden om de biodiversiteit in de provincie te vergroten. Schaapskudden grazen vaak de ene dag in het ene gebied en poepen de andere dag in een ander gebied. Het opgegeten bloemzaad verspreidt zich zo over de gebieden. Daarnaast leveren schaapskudden ook een positieve bijdrage aan de natuurbeleving.
- Kort voor de begrotingsbehandeling hebben we in een commissie gevraagd waarom de provincie een Europese verklaring over de toekomst van de visserij als gevolg van een mogelijke Brexit, niet had ondertekend. Ge-deputeerde Weber heeft toegezegd dat hij dit alsnog wil gaan doen. Daarnaast heeft hij op ons uitdrukkelijk verzoek beloofd serieus werk te maken van deelname van de provincie Zuid-Holland aan het belangenplatform voor de visserijbelangen. Wij zien dit als een steun in de rug voor de visserij, die in drie Zuid-Hollandse kustplaatsen -Katwijk, Scheveningen en Stellendam- een economische factor van betekenis is.
- Ons pleidooi, verwoord in een motie, om als provincie samen met gemeenten en bedrijfsleven knelpunten rond de werkgelegenheid van (oudere) werknemers in de maakindustrie te inventariseren en een aanpak hiervoor te ontwikkelen is breed omarmd.
- Onze wens dat provincie, gemeenten en bedrijfsleven gezamenlijk met voorstellen komen over de revitalisering van verouderde bedrijventerreinen is met algemene stemmen onderschreven.

- In lijn met onze inzet in eerdere jaren hebben we weer een pleidooi gehouden voor verlaging van de tarieven voor het openbaar vervoer en voor verlaging van de opercenten op de motorrijtuigenbelasting. Voor het eerst zijn er voorstellen aangenomen die dit beide mogelijk moeten maken.
- Wij hebben een paar andere voorstellen gesteund, zoals extra geld voor fietsprojecten, restauratie van Rijksmonumenten, extra aandacht voor de problematiek van de bodemdaling en het leveren van inspanningen voor de beschikbaarheid van gekwalificeerd personeel op MBO-niveau.

Servaas Stoop, fractievoorzitter

Waterschappen

De waterschappen zijn onder meer verantwoordelijk voor het waterpeil, de zuivering van het afvalwater en het dijkbeheer langs kleinere waterlopen. CU- en SGP-fracties in de waterschappen hebben daarover best iets te melden. In volgende uitgaven van Vizier wordt ook ruimte gemaakt voor berichten van waterschapsfracties.

Initiatieven van onderop

Het is niet meer van deze tijd om bij problemen in de ontwikkeling van een gebied als oplossing aan te voeren: "Doe maar een paar woningen extra of breid het bedrijventerrein maar uit". Dat is te simpel. Het kán een uitkomst zijn, maar dan na een integrale benadering van alle bijbehorende vraagstukken.

In de Krimpenerwaard dreigde een belangrijk rapport uit 2014 met de veelzeggende naam "Kracht van de Krimpenerwaard" in de bureaulade te verdwijnen. Maar een rapport van mevrouw prof. Riek Bakker, stedenbouwkundige en inwoner van het gebied, heeft de zaak weer in de actualiteit gebracht. Ze schreef een nieuw rapport: "Strategische Visie Krimpenerwaard - naar hernieuwd vertrouwen". Daaraan hebben ongeveer 100 betrokkenen meegewerkt, zoals ondernemers, agrariërs en niet-agrarische inwoners uit het gebied. Deze visie is aan de burgemeesters in het gebied, de dijkgraaf van het waterschap, een gedeputeerde en aan de voorzitter van de ondernemerskring aangeboden. Wat er speelt wordt samengevat in acht thema's: Waterveiligheid, Bodemdaling, Economie en werk, Landbouw, Natuur, Mobiliteit, Wonen en voorzieningen en, tenslotte, Energietransitie. De thema's en de bijbehorende problematiek worden helder beschreven in een tweeluik bij elk van de thema's: 1. Wat speelt er? en 2. Bouwstenen voor oplossingen. Een aparte oplossing voor elk probleem bedenken is verleidelijk, maar daarmee bereik je geen goed resultaat. Het is van het grootste belang de problemen integraal te bezien. Hoe nu verder? Er zijn verschillende manieren. We kunnen als (provinciale) overheid in het rapport gaan shoppen: dit willen we wel en dat willen we niet. Maar dat is niet de bedoeling. Zo'n aanpak is immers niet integraal. We hebben mevrouw Bakker uitgenodigd en haar vier vragen voorgelegd:

1. Hoe is het initiatief tot stand gekomen?
2. Hoe zijn de deelnemers gekozen?
3. Hoe is het proces verlopen? en
4. Wat verwacht u van de overheden (provincie, twee gemeenten en het waterschap)?

De laatste vraag was natuurlijk cruciaal. Het antwoord van Riek Bakker was dat zij hoopt en verwacht dat de betrokken besturen met het integrale rapport aan de slag gaan.

Henk van Dieren, Statenlid SGP

Omgevingswet

De overheden, dus ook Provinciale Staten, verdiepen zich momenteel in de veranderingen die de nieuwe Omgevingswet met zich meebrengt. Deze wet vervangt nagenoeg alle (ongeveer 24) wetten die gaan over de fysieke leefomgeving. Maar er verandert nog meer. Een van de basisbeginselen van de nieuwe wet is: ruimte bieden aan initiatieven van onderop. Maar hoe doe je dat? Die vraag stelden Provinciale Staten zich ook. Het begin van een antwoord kwam onverwacht uit de Krimpenerwaard.

Waardcommissie

De Waardcommissie bestaat uit Jaap Smit (commissaris van de Koning), Sybilla Dekker, (voormalig minister van VROM), Chris Kalden (voormalig directeur Staatsbosbeheer) en Wim Kuijken (Deltacommissaris). Taak van de Waardcommissie is

- het laten ontwikkelen van een 'gedragen' integrale visie voor de Krimpenerwaard;
- het van onderop aansturen en bewaken van het proces;
- een top-down benadering kiezen om andere overheden (publiek) en private partijen te binden;
- het vergroten van het realiserend vermogen.

Adressering onjuist?

Ons adres - Voor de verzending van Vizioer wordt gebruik gemaakt van adressenbestanden van het partijbureau. Een adreswijziging doorgeven? Doe dat dan niet aan het redactie- of fractieadres maar aan het partijbureau. Het adres van het partijbureau staat op de achterpagina.

Uw adres - Bij de samenstelling van de verzendlijsten is voor een deel van de adressen per abuis een verkeerd adresbestand gebruikt. Sommige leden die een opzegging hadden gemeld ontvangen deze uitgave daardoor toch en enkele leden die een verhuizing hadden doorgegeven ontvangen dit nummer op hun oude adres. Er zit helaas niets anders op dan de wijziging opnieuw door te geven. Stuur uw bericht naar de ledenadministratie op het partijbureau. Zie achterpagina.

Gratis?

Er wordt wel gedacht dat Vizioer wordt betaald uit het partijlidmaatschap van de leden. Dat is een misverstand. De Statenfractie ontvangt een vergoeding van de provincie voor het fractiewerk. Van die vergoeding wordt ook de uitgave van Vizioer bekostigd.

Slagenlandschap in de Krimpenerwaard

Reactie provinciale Ondersteuningscommissie omgevingsbeleid

De provinciale Ondersteuningscommissie omgevingsbeleid, samengesteld uit Statenleden, heeft Provinciale Statengeadviseerd om het rapport van prof. Bakker "Strategische visie Krimpenerwaard" niet in de vakcommissies te behandelen. Bij behandeling in de commissies is de kans groot dat men de verschillende onderdelen toch geïsoleerd gaat beoordelen.

Richting de initiatiefnemers is de bereidheid uitgesproken om op basis van dit initiatief vervolgstappen te nemen. Aan de zogeheten Waardcommissie (zie kader Waardcommissie) is gevraagd om op basis van input van betrokken overheden een plan van aanpak op te stellen. Daarnaast is aan Gedeputeerde Staten gevraagd de kansen en schuarpunten te benoemen van de genoemde acht inhoudelijke thema's. Daarmee willen we het gesprek op gang brengen en het initiatief en de uitwerking ervan zo lang mogelijk bij de initiatiefnemers laten.

Voor ons als Staten is het een proef hoe op een nieuwe manier zo'n vraagstuk is te benaderen. De ervaringen die we hiermee opdoen kunnen bij andere initiatieven gebruikt worden.

Henk van Dieren, Statenlid SGP

Servaas Stoop 25 jaar Statenlid

SGP'er Servaas Stoop voorzitter van de fractie SGP&ChristenUnie, herdacht op 30 oktober dat hij 25 jaar geleden Statenlid werd. Bij dit zilveren jubileum werd stilgestaan op een symposium in het Provinciehuis. Prof. dr. M. W. van Buuren, bijzonder hoogleraar bestuurskunde aan de Erasmus Universiteit Rotterdam sprak over het thema "Ontvankelijkheid van bestuur". Ook commissaris van de Koning Jaap Smit voerde het woord. Hij overhandigde Stoop een beeldje van een (wijze) uil.

Hoe bent u in de Staten terechtgekomen?

"De in de SGP legendarische Driekus Barendregt nam in 1992 tussentijds afscheid als lid van Provinciale Staten. Als eerste opvolger op de lijst mocht ik zijn plaats innemen."

Wat vindt u het mooie (of het belangrijke) aan het werk in de Staten?

"Provinciale Staten zijn het hoogste bestuursorgaan van de provincie. Het is een eer volksvertegenwoordiger te mogen zijn van een van de belangrijkste provincies van ons land. Het klinkt misschien chauvinistisch, maar in onze provincie gebeurt het: het regeringscentrum is er gevestigd, de belangrijkste havenstad van Europa ligt er en vergeet de

Staten zijn. Als de commissaris van de Koning er niet is, leid ik de Statenvergadering. Tot slot zag ik vier keer een commissaris komen: Leemhuis-Stout, Luteijn, Franssen en Smit."

Welk moment vergeet u liever?

"Het is niet zozeer een moment, maar wel een affaire. In de zomer van 1999 werd bekend gemaakt dat de provincie speuleerde met gelden en dat in strijd met een aantal interne regels. De zogenaamde Ceteco-affaire leidde tot het ontslag van de toenmalige commissaris en van drie gedeputeerden en ook tot het vertrek van de directeur financiën.

Wat is uw boodschap of wens voor Zuid-Holland voor de toekomst?

"In de achterliggende jaren gebruikten wij bij de SGP twee motto's: "toegevoegde waarde" en "samen voor Zuid-Holland". Beide geven weer wat de intenties zijn, ook voor de komende jaren, namelijk dat mag blijken dat de provincie van toegevoegde waarde is en dat wij samen met anderen de goede dingen mogen doen, onderbouwd vanuit de Goede Boodschap van de Bijbel."

Rudy Ligtenberg, eindredacteur

tuinbouwsector niet. Er is dus veel aan de hand, zowel in steden en dorpen als in het uitgestrekte landelijk gebied."

Aan welk moment uit de achterliggende periode van 25 jaar heeft u een bijzondere herinnering?

"Het is lastig er een uit te kiezen. Er schieten er mij diverse bijzondere gebeurtenissen te binnen. Twee keer maakte ik mee dat onze fractie onderdeel werd van een coalitie, zodat we een lid in het college van Gedeputeerde Staten kregen. Daarnaast mag ik sinds 2007 eerste plaatsvervangend voorzitter van de

Snel internet, basisbehoefte?!

"Dit najaar neemt Chris Schaapman na ruim 10 jaar Statenlidmaatschap afscheid van Provinciale Staten Zuid-Holland (...) Het wordt tijd om het stokje over te dragen." Het zijn woorden uit het vorige nummer van Vizier. Met deze column neem ik van u als betrokken lid en lezer afscheid.

Op 11 oktober was het dan zover. Met een laatste bijdrage over de Najaarsnota 2017 in de ochtend nam ik in de middag afscheid van Provinciale Staten. Hierna werd Jacco Schonewille als Statenlid geïnstalleerd en warm welkom geheten in de Staten van Zuid-Holland.

Bij mijn afscheid werd ik door de commissaris van de Koning verrast. In zijn speech

gaf hij aan dat de Staten zullen doorgaan met het thema "Snel internet in buitengebieden". Een thema dat ik enkele keren op de agenda heb gezet en belangrijk vind voor Zuid-Holland. Want we lopen achter.

"Als mijn koelkast in Den Haag een IP-adres heeft en sneller is dan de melktank van boer Slob in Noordeloos, dan ligt er nog een hele opgave voor het buitengebied."

Andere provincies pakten dit thema stevig beet en ook de Tweede Kamer vroeg de landelijke regering om snel internet op scholen in buitengebieden mogelijk te maken, zodat de kinderen ook daar de moderne interactieve lesprogramma's kunnen gebruiken.

Maar in Zuid-Holland 'haakt' het nog; is er meer nodig dan de voorzichtige (vraag-gerichte) stimulering die inmiddels van de grond is gekomen. Ik zeg het beeldend: als mijn koelkast in Den Haag een IP-adres heeft en sneller is dan de melktank van boer Slob in Noordeloos, dan ligt er nog een hele opgave voor het buitengebied die alle voorrang verdient!

Ik maakte u deelgenoot van de verrassing dat de Staten doorgaan met dit thema. Houdt u ze bij de les op weg naar snel resultaat? Want heel Zuid-Holland verdient een stabiel, snel internet. Voor een goede bedrijvigheid, voor een goede ontwikkeling en ontplooiing van nieuwe generaties inwoners en, gewoon voor het gemak van vele inwoners. Ze zijn het allen waard. Onder dank, zeg ik dag! U Gods zegen op uw wegen toewensend.

Chris Schaapman, voormalig Statenlid voor de ChristenUnie

Nieuw Statenlid: Jacco Schonewille

In het vorige nummer van Vizier namen we afscheid van fractielid Chris Schaapman als lid van Provinciale Staten voor de ChristenUnie. Nu stellen we zijn opvolger voor.

Kunt u iets over uzelf vertellen?

"Ik ben Jacco Schonewille en ben getrouwd met Natasja. We wonen in Den Haag en hebben vier kinderen. We runnen een IT-bedrijf. Ik heb mijn hele leven in IT-functies gewerkt, zowel bij IT bedrijven zoals Baan Company, als bij niet-IT bedrijven, zoals Maersk. Ik heb zowel een masters- als een doctorstitel op IT-gebied, beide behaald aan de TU Delft. Wij horen kerkelijk bij de Hervormde Gemeente in Monster."

Hoe bent u bij het Statenwerk betrokken geraakt?

"Ik ben enkele jaren geleden benaderd voor de provinciale politiek toen ik stopte met mijn kerkenraadswerk. Via de selectiecommissie ben ik als nummer 4 op de lijst van de ChristenUnie gekomen en ben in de afgelopen jaren als fractie-adviseur voor de Statenfractie SGP&ChristenUnie actief geweest. Toen bekend werd dat Chris Schaapman zou vertrekken is mij gevraagd zijn takenpakket over te nemen, waar ik met veel plezier ja op heb gezegd."

Wat is het belang van provinciale politiek?

"De provincie kan zaken die boven het gemeentelijke belang uitgaan voortvarend oppakken en op diverse gebieden, zoals verkeer en ruimtelijke ordening, Zuid-Holland aangaan en leefbaar houden. De provincie als tussenlaag tussen het Rijk en de gemeenten levert een belangrijke bijdrage aan het totale "politieke huis", zodat er een coherent (ordelijk, samenhangend. red.) en afgestemd beleid in de provincie wordt gevoerd."

Welke bijdrage denkt u als (christelijk) Statenlid te kunnen leveren?

"Gelet op mijn ervaring en kennis zal ik me met name inzetten voor zaken als werk en economie waarbij de detailhandel als voorbeeld genoemd kan worden. Ik wil dit doen vanuit een christelijke overtuiging, waarbij ik binnen de Staten en met het oog op de inwoners van Zuid-Holland in woord en gedrag als bevlogen christen wil opereren."

Wat is uw wens voor Zuid-Holland voor de toekomst?

"Dat Zuid-Holland een provincie is waar inwoners veilig, rustig en prettig kunnen wonen, werken en ontspannen. Natuurlijk mag daarbij onze christelijke overtuiging een rol spelen. We hebben aan onze Schepper verantwoording af te leggen over wat we doen en we moeten onze naasten wijzen op Bijbelse thema's als rentmeesterschap en het verlenen van hulp aan de zwakkeren in de samenleving."

Rudy Ligtenberg, eindredacteur

Gast van de fractie

In de afgelopen tijd was Jurjen Dieleman, raadslid voor de ChristenUnie in Lansingerland, een avond te gast bij de Statenfractie. Hij stelt zich eerst voor.
"Al vanaf jonge leeftijd ben ik betrokken bij de plaatselijke politiek in Lansingerland. Na deelname aan een gemeentelijk jeugddebat in 2007 ben ik gaandeweg actiever geworden bij de lokale ChristenUnie-fractie. Na een periode als steunfractielid, ben ik sinds 2014 gemeenteraadslid voor de ChristenUnie."

◆ *U was even te gast bij onze fractie. Welke indruk hebt u gekregen?*

"Het was erg leuk en interessant om een keer mee te kijken bij de provinciale fractie SGP&ChristenUnie. Hoewel Den Haag vlakbij is, krijg ik lang niet altijd mee wat er op het provinciehuis gebeurt. De fractievergadering heeft mij een beeld gegeven van een harmonieuze en zeer deskundige fractie, waarin goed wordt nagedacht voordat er standpunten worden ingenomen. De verschillende belangen worden zorgvuldig afgewogen."

◆ *Hebben lokale politici steeds voldoende zicht op de provinciale regelgeving? Kijkt u na dit bezoek anders tegen het Statenwerk aan?*

"Voor mezelf sprekend geldt dat ik lang niet altijd voldoende zicht heb op de provinciale regels. Ze lijken soms beknellend, omdat ze bepaalde gemeentelijke wensen in de weg kunnen zitten. Meer zicht op provinciale regelgeving en de afweging daarachter kan dan ook goed zijn om te snappen waarom

bepaalde regels zijn zoals ze zijn. Ik kijk na mijn bezoek niet direct anders tegen het Statenwerk aan. Het heeft wel wat duidelijker gemaakt hoe alles in het Provinciehuis nu eigenlijk verloopt."

◆ *Een stelling: "De provinciale politiek is dichterbij dan je denkt, ook voor raadsleden".*

"Met deze stelling ben ik het eens. De provinciale politiek heeft een behoorlijke impact op het werk van raadsleden in de gemeenten. Dit voelt echter niet altijd zo. Daar is dus nog wel een verbeterslag te maken."

◆ *"Provinciale politiek is écht anders dan plaatselijke politiek..."*

"Eens. Provinciale politiek is een stuk technischer en staat een stuk verder van de inwoners af. Dat maakt de dynamiek van de provinciale politiek compleet anders dan die van de gemeentepolitiek."

◆ *Hebt u nog een vraag aan de fractie?*

"Eigenlijk is het geen vraag, maar een suggestie voor de provinciale fractie: neem de lokale gemeenteraadsleden altijd mee in de afwegingen die achter een bepaalde keuze liggen, zeker als deze impact heeft voor een gemeente. Zo ontstaat een beter inzicht waarom bepaalde standpunten worden ingenomen, ook als die op het eerste gezicht ongunstig zijn voor een gemeente. Dat kan de betrokkenheid en verbinding tussen de lokale en de provinciale (christelijke) politiek alleen maar vergroten!"

Flip Mak, fractiemedewerker

Jurjen Dieleman

Gereedschapskist voor raadsleden

"Komt tijd, komt raad!" Als je eenmaal op een kandidatenlijst voor de gemeenteraad bent gekomen, kan het gebeuren dat je op enig moment ook daadwerkelijk tot de gemeenteraadsfractie toetreedt of raadslid wordt. Dan komt er veel op je af: procedures, vergaderingen, debatteren, onderhandelen, samenwerking binnen gemeenteraad en fractie en verantwoording afleggen aan de burgers. Voor zowel nieuwe raadsleden als voor raadsleden die al langer meelopen blijft dat een grote uitdaging. Tijdens een symposium op 6 september jl. werd het Zakboek Raadsleden overhandigd aan de Utrechtse commissaris van de Koning. Het Zakboek is geschreven door mr. Peter van den Berg (gemeenteraadslid in Waddinxveen en juridisch adviseur en facilitator van de gemeenten Oudewater en Woerden) en Jorden Hagenbeek (bestuurskundige en organisatieadviseur).

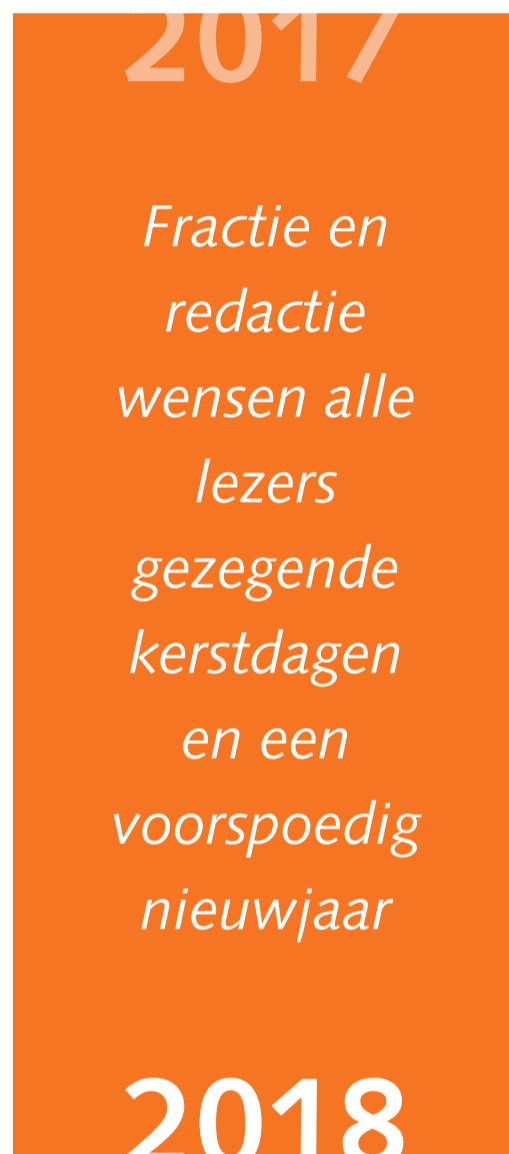
Het boek bestaat uit drie delen: de gemeenteraad, de fractie en het raadslid. Hierdoor zijn de hoofdstukken afzonderlijk van elkaar te lezen, afhankelijk van de fase van de cyclus waarin de lezer zich op dat moment bevindt. In het eerste deel komen bijvoorbeeld de instrumenten en verantwoor-

delijkheden van de gemeenteraad aan bod. Vervolgens het fractieprogramma, het fractiejaarverslag, (de vaardigheid) efficiënt vergaderen en hoe om te gaan met integriteitskwetsies. In het derde deel wordt aandacht besteed aan het raadslid zelf: het debat binnen de lokale politiek, time-management, het uitoefenen van invloed en onderhandelen. Praktische voorbeelden en tips, korte columns (intermezzo's) van raadsleden, griffiers en bestuurders, een verklarende begrippenlijst en een trefwoordenregister maken de gereedschapskist compleet.

Zakboek raadsleden. Van den Berg en Hagenbeek, Berghauer Pont Publishing. ISBN 9789491930928. €24,95 Verkrijgbaar bij de boekhandel.

Met een compliment van de Vizerredactie

Deel A Gemeenteraad	Deel B Fractie	Deel C Het raadslid	Overige
<ul style="list-style-type: none"> • Welkom in de gemeenteraadsvergadering • In de gemeenteraad • Verantwoordelijkheden en instrumentarium • Beleid • Omgaan met bedreigingen 	<ul style="list-style-type: none"> • De cyclus van de fractie • Verkiezingsprogramma • Fractieprogramma • Jaarverslag fractie • Evaluatie fractie • Efficiënt vergaderen in fractie • Integriteit • Ondernijning 	<ul style="list-style-type: none"> • Overtuigend debatteren • Onderhandelen • Effectief invloed uitoefenen en gedrag • Timemanagement • Feedback • Kernkwaliteiten 	<ul style="list-style-type: none"> • Verantwoording • Intermezzo's • Checklists • Voorbeelden • Verklarende woordenlijst

Uitgave

SGP & ChristenUnie-Statenfractie en de provinciale verenigingen van de ChristenUnie en de SGP in Zuid-Holland. Verschijnt 3 keer per jaar in een oplage van ruim 14500 exemplaren.

Vormgeving en productie

Drukkerij Holland bv, Alphen aan den Rijn

Contact met de fractie of de redactie

Telefoon: 070 - 441 7051
 Postbus 90602
 2509 LP Den Haag
 Email: fractie@zuid-holland.sgp-christenunie.nl

Redactie

Rudy Ligtenberg, Flip Mak, Wim de Roos, Jacco Schonewille en Servaas Stoop

Adreswijzigingen

Bij verhuizing of opzegging graag een bericht naar het partijbureau:
 Ledenadministratie ChristenUnie
 Postbus 439
 3800 AK AMERSFOORT
 Email: ledenadministratie@christenunie.nl

december 2017

Informatie

website: www.zuidholland.christenunie.nl

Fotoverantwoording

Flip Mak
 Stockbeelden

